

אין קונפליקט בין הערכים היהודיים לבין הסיפור הישראלי

"פילנתרופיה בעולם היהודי היא שילוב בין צדק וחסד לבין אסטרטגיה וניהול", אומרת **שירה רודרמן**, מנכ"לית קרן רודרמן שמעורבת בעשרות יוזמות בתחום החברתי והקהילתי בארץ ובעולם היהודי. רודרמן מציגה חזון של פילנתרופיה המהווה חלק מהחברה האזרחית ומחויבת לערכי היהדות, והיא לא מוכנה לוותר על תפקיד המדינה באחריות לגורלם של היהודים בארץ ובתפוצות.

הייתה שותפה בהן אפשר למנות את מדד הנגישות העירוני שפותח יחד עם קרן אריסון, העברת חוק למען הנצחה ממלכתית ליהודים שנרצחו בפעולות איבה בתפוצות, הנגשה של בתי כנסת ומוסדות חינוך יהודיים בארצות הברית, מחקרים וסקרים להעמקת השיח בין הקהילות, עידוד עסקים בהוליווד לשילוב שחקנים עם מוגבלויות בתעשיית הבידור, תוכניות לפיתוח מנהיגות, פרסים לתוכניות ולאנשים המעודדים שילוב של אנשים עם מוגבלויות, תמיכה רחבה בפרויקטים קהילתיים וביוזמות חברתיות-חינוכיות, כגון "עושים שכונה", שמטרתם לחזק את החוסן האזרחי והחברתי ועוד.

הפרויקטים שרודרמן בוחרת להיות מעורבת בהם נטועים, לדבריה, עמוק במערכת הערכים שלה וגם במסורת ובתרבות היהודית. "המילה 'פילנתרופיה' מבלבלת. אנחנו חושבים על אנשים עם כסף שנכנסים ויוצאים כשבא להם. ואכן, לפילנתרופיה נכנס מי שיש לו ממון. אבל המילה הזאת מחטיאה את המהות, כי אם מפרקים אותה, מדובר על נתינה, וזה הלב של הסיפור מבחינת. אתה לא יכול להיות פילנתרופ רק כי יש לך כסף. אם אתה נותן כי מצפים ממך, או כי החוק מחייב אותך, או כי החברה דוחפת אותך לתת – זאת לא פילנתרופיה משמעותית.

"אני לא צינית ולא שופטת, אני מעריכה את מי שנותן, אבל חשוב להבין את התפקיד של הפילנתרופיה בעידן של 2025, שבו הכסף הפרטי

ירה רודרמן חולקת את חייה בין בוסטון לרחובות. הכפילות הזאת, בחיים ובעולם הפילנתרופיה, סמלית לגישתה: לכסף צריך להיות משודך ערך. רודרמן מסרבת לראות בפילנתרופיה עולם קר ומנוכר, כפי שפעם נהגו לראות בו, ומאמינה בשילוב של ערכים יהודיים ומחויבות אישית בפרויקטים, בהם הקרן שפועלת בראשותה.

"התפיסה של מה שנקרא 'חברה אזרחית' היא משהו שאני חיה ועושה במשך כ-24 שנים", היא אומרת בשיחה מביתה שבבוסטון, בצוהרי יום שישי, לפני שמתחילות ההכנות לשבת. "אנחנו בקרן לא מאמינים ב'נגעת-נסעת', כלומר, עשייה חד-פעמית ולצאת. יש נדבנות שמתמקדת בהדבקת פלסטר על בעיה. אבל אם אתה רואה בפילנתרופיה חלק מפעילות של חברה אזרחית, אז אתה מאמין בתהליך ארוך, שבו אתה נוטע זרע, משקה אותו, ומגדל אותו במשך שנים רבות. אתה רץ מרתון ולא ספרינט, כי פעולה אחת לא יכולה לטפל בבעיה. אדם אחד, ארגון אחד, עשיר וגדול ככול שיהיה – אפילו אם מדובר במישהו בסדר גודל של ביל גייטס – הוא לא יכול לפתור בעיה חברתית או לאומית מהותית לבדו".

הקרן שהיא ובעלה ג'יי רודרמן עומדים בראשה מתחזקת משרדים בארץ ובארה"ב ופועלת בשנים האחרונות בעיקר בתחומים של שילוב אנשים עם מוגבלויות וחיזוק הקשר של ישראל עם הקהילה היהודית בארה"ב. בין היוזמות והפרויקטים שהקרן

ש

היום לעולם הפילנתרופי יש כמויות של עוצמה וממון ששוות לאלה של מדינות. והכוח הזה ניכר בכל מקום, ומתמקד גם בגישה לאנשים, בהשפעה על נרטיבים וביכולת לשנות סדרי עולם.

תהליך ארוך שבו אתה משקה
זרע ודואג שיגדל. שירה
רודמן. צילום: איתי צבקר

לבין הלב. זאת המטרה שלנו בפעילות שאנחנו עושים".

איך פילנתרופיה יכולה לשנות מציאות, מעבר לשינוי הטריטוריאלי שבו מחלקים כסף?

"כדי להשיג את המטרה הזאת אנחנו לא רק מגיבים, אלא גם יוזמים. כמו בסטארט-אפ. אנחנו בוחרים פרויקטים בהתאם לערכים ולאסטרטגיה, כדי להביא לשינוי משמעותי שיחלחל בחברה. הקרנות היום כבר לא שייכות רק לאנשים בני שמונים שהפילנתרופיה היא צדדית עבורם, אלא מנוהלות על ידי אנשים צעירים שזה מקצועם. "כשהתחלנו עם הפעילות בתחום של שילוב אנשים עם מוגבלויות כעסו עלינו. היום זה נשמע טריוויאלי, אבל עשרים שנה ויותר אחורנית, הורים לילדים עם צרכים מיוחדים טענו שהפעילות שלנו שיפוטית כלפיהם: 'את שופטת אותנו כי אנחנו לא משלבים את הילד'. היינו צריכים לעשות עבודה קשה מאוד מול ארגונים ומוסדות, ולהסביר בדחילו ורחימו שעד שלא יפסיקו להתגונן לא יהיה שינוי, ושאינן פה שיפוט אלא תהליך משותף שנועד לשנות את החוק ואת המדיניות והתקצוב. חטפנו ביקורת מכולם, אבל היום ברור לנו שזה בחזית הקדמה החברתית של ישראל.

"אותו הדבר בשינוי הגישה בהוליווד כלפי אנשים עם מוגבלויות. אשכרה, למעשה הובלנו את השינוי ביחס של העולם היהודי ושל התעשייה בהוליווד לייצוג אותנטי של אנשים עם מוגבלויות. גם פה העיפו אותנו מהמדרגות בהתחלה. או הפעילות שלנו מול האנטישמיות בקמפוסים – היום כולם מבינים כמה זה רלוונטי. "חוסן ואחדות בחברה האזרחית יושבים על ערך יהודי רב-שנים ותפיסה אזרחית של חברה מתוקנת. אני מסתכלת על ארה"ב ולא מתפלאת שהחוסן שם נמצא בדעיכה כבר שנים. יש פה (באמריקה) קריסה ערכית גדולה מאוד. הדבר היחיד שמדברים עליו פה זה 'אני ו'כסף'. כתבתי עשרות פעמים על כך שישראל לא צריכה להיות

הגיע לממדים שאי אפשר לתאר ברמת הכמות וההשפעה. היום לעולם הפילנתרופי יש כמויות של עוצמה וממון ששוות לכאלה של מדינות. והכוח הזה ניכר בכל מקום, ומתמקד גם בגישה לאנשים, בהשפעה על נרטיבים וביכולת לשנות סדרי עולם.

"כסף וכוח הולכים ביחד, ואני חושבת שכולנו צריכים להתיישר. ההתמחות שלי היא בשמירה על איזון – הכוח חייב להיות בידי הממשלות ובידי הציבור, לא בידי אנשים פרטיים. כשיש ואקום, הערכים הולכים לאיבוד. בישראל זה עדיין לא בקנה המידה של ארה"ב, ואני מתפללת שלא נגיע למצב כזה".

מה מייחד את החברה הישראלית, בעיניך, מנקודת מבט של פילנתרופית?

"תרבותית, גם אם התפיסה הזאת נחלשת עם הזמן, אנחנו עדיין מחוברים לתפיסה ערכית של 'אנחנו' ו'חברה' ולעובדה שאנחנו מדינה יהודית ודמוקרטית, לא משנה כמה ינסו לשנות את השיח היהודי – הוא עדיין קיים. כל מה שאנחנו עושים, אם לא ננסה להשתחרר מהשיח הזה, לא יעבוד. לפני כמה שנים היה דיון אם להפריד את הזהות היהודית מתעודת הזהות, והיו רבים שנלחמו על ישראליות נטו. תראה מה קרה עם הקורונה והמלחמה האחרונה – אי אפשר להתנתק מהיהדות.

"אני, כאדם מאמין, לא רואה קונפליקט בין הערכים היהודיים שלי לבין הסיפור הישראלי. אני לא צריכה לבחור בין הערכים היהודיים שלי לבין היותי דמוקרטית, סוציאלית וחברתית. אין קונפליקט. לפעמים יש הכרעות כואבות, אבל זה לא סותר את אחדות הערכים האלה. אני רואה זכות גדולה להיות אישה יהודייה וישראלית בתקופה כזאת.

"ופילנתרופיה בעולם היהודי היא שילוב בין צדק וחוסן לבין מקצוע שמשלב אסטרטגיה, ניהול והשפעה. חייבים לשלב את שניהם, וצריך איזון בין הערכים לבין האסטרטגיה, ובין המתודולוגיה

אסור לנו להחליף את המדינה. רודרמן בפעילות נדבנית. Mobile Clinic Launch Event. Credit - United Hatzalah (איחוד הצלה)

נכנסים גורמים נדבניים. אבל התפקיד שלנו, הפילנתרופים, צריך להיות מוגבל: להיכנס, לסייע, ליזום, לשנות, לתמוך במדינה זמנית כאשר אינה יכולה לספק פתרונות, ואז לצאת.

“אסור לנו להחליף את המדינה. יש כאן פיתוי מסוכן כי למדינה אין משנה סדורה במיוחד, ואז כל פילנתרופ יכול להיכנס עם אג'נדה פסולה או גישה פסולה לניהול כספים. אני רוצה שיהיו נהלים וכללים של המדינה לגבי שותפות עם משקיעים חברתיים ופיקוח. בשנתיים האחרונות יש הישענות על גורמים נדבניים, כמו 'אנחנו חייבים להתעורר'. ומאז ההפיכה המשפטית החברה האזרחית מנהלת מרכיבים בציבור על ידי גורמים בעלי אג'נדות חברתיות או פוליטיות, כמו 'פרויקט התקווה' מימין או 'אחים לנשק' משמאל. זה אסור, וזה אסור.”

בלי 'אחים לנשק' לא היו הסעות למילואימניקים ומתנדבים בחקלאות

“אני מסכימה ולא מסכימה. אג'נדה צריכה להיות שקופה ומוגבלת ביכולת להשפיע על נרטיבים. ועם היה נוצר הוואקום שאתה מתאר, אז היו

דומה לארה"ב. מתבלבלים לפעמים בין הרצון לקדמה לבין הייחודיות של ישראל. עשרות שנים אנחנו מנסים להידמות לאחרים, אבל אנחנו לא יכולים להידמות למדינות אחרות – לא ביטחונית, לא כלכלית ולא חברתית.”

האם הגבול בין הישענות על תמיכה של נדבנות לבין הפיכה למדינה של שנור הוא מסוכן? בישראל אוספים תרומות לכל דבר – במיוחד מאז פרוץ המלחמה. למה יהודים ברחבי העולם צריכים לממן מעילים לחיילים או אפודים קרמיים בצבא גדול וחזק? למה בזמן שכספי תקומה מתעכבים בעוטף צריך לאסוף מהר מבנקים או מחברות נדל"ן?

“אני מסכימה שיש פה סכנה ומאמינה בכוח וביכולת של המדינה, בהחלט. יש תפיסות עולם שמדברות על 'לא לערב את המדינה'. ואני אומרת 'לא', המדינה צריכה להיות מעורבת בצורה מוגדרת. בלי להיכנס לווריד כמו בסינגפור, אבל גם לא כמו אמריקה שמתרחקת מאחריות לפרט על בסיס יומי. ולכן יש פה סכנה. הגענו למצב שבו נוח למדינה שיהיו המון ואקומים, שאליהם

זה ש-46 אחוז מהדור הצעיר בארה"ב רואה בחמאס ארגון לגיטימי, או שבחור או בחורה צעירים מרגישים לא נוח להגיד שהם יהודים גאים – זאת מהפכה. וישראל ממעיטה באחריותה.

יש כאן פיתוי מסוכן
כי למדינה אין משנה
סדורה במיוחד, ואז
כל פילנתרופ יכול
להיכנס עם אג'נדה
פסולה או גישה
פסולה לניהול כספים.

השקת מרפאה ניידת באיחוד
הצלה. (צילום: איחוד הצלה)

עושה מספיק, ואנחנו מאבדים את הקשר עם השפה ועם הזהות היהודית – זאת דרמה שלא נצליח לתקן לדורות.

”כי כשאדם מתחתן מחוץ לזהות שלו באמריקה, הוא לא מזוהה יותר עם הקהילה היהודית. זה ש-46 אחוז מהדור הצעיר בארה”ב רואה בחמאס ארגון לגיטימי, או שבחור או בחורה צעירים מרגישים לא נוח להגיד שהם יהודים גאים – זאת דרמה בשבילי. זאת לא אבולוציה, זאת מהפכה. ישראל לא מבינה את התפקיד שלה וממעיטה באחריותה.

אם השר לענייני תפוצות, יהיה מי שהוא יהיה, היה מבין שהוא היחיד שמייצג 15 מיליון יהודים ברחבי העולם, אז היו מתייחסים למציאות בצורה אחרת. ואין הבנה כזאת בממשלה. ולכן התפקיד של החברה האזרחית גם במדינת ישראל וגם בעולם היהודי הוא אדיר. העולם היהודי מראשיתו מושתת על פילנתרופיה ושום דבר שם לא מתנהל בלי פילנתרופיה. הפוטנציאל עצום, ואם הייתה קצת יותר אחדות שורות שמכוונת לשם, המציאות הייתה נראית אחרת לגמרי.” ●

נכנסים אנשים טובים, של ‘השומר החדש’ למשל. החברה האזרחית יושבת על אנשים עם דעות ואג'נדות, ואני חושבת שיש תפקיד ומקום לכולם. אבל כולם צריכים להיות עם ענווה וצניעות ולהבין שיש לנו תפקיד מסוים ומוגבל. אני נוכחת בהמון מקומות של פילנתרופים שאומרים לי ‘איפה שהמדינה תהיה בפנים, אנחנו לא נהיה’. סליחה? היא עדיין המדינה שלי, גם כשהיא במשבר.

אבל זה דו־צדדי. גם למדינה נוח מאוד לפעמים שהפילנתרופים מנהלים את העניינים בשטח.

”זה מתסכל נורא, ואני לא חוסכת בביקורת. נוח למדינה לרקוד על הקו הזה – פעם היא איתך ופעם לא איתך, פעם היא מבינה ופעם לא, פעם מקשיבה ופעם אוטמת אוזניים. אבל מבחינתי יש למדינת ישראל תפקידים שאני מאמינה בהם ועובדת במסגרתם. התפקיד המרכזי נובע מהיותה של מדינת ישראל מדינת העם היהודי באשר הוא, ומייצגת אותו, והיא חייבת לבנות חזון ואג'נדה ולפרוט את המשימה הזאת לפעולות. היא לא